

ChristenUnie

Noardeast-Fryslân

Verkiezingsprogramma 2026-2030

ChristenUnie Noardeast-Fryslân

“Opstaan voor het Goede”

Woord vooraf

Hoe kijkt de ChristenUnie Noardeast-Fryslân naar de komende periode van vier jaar? In dit verkiezingsprogramma delen we onze visie graag met u. We zijn daarbij *hoopvol* en *realistisch*. We willen uitgaan van de menselijke maat en aandacht hebben juist voor groepen die in onze samenleving aan het kortste eind trekken.

Zoals gezegd zijn we **hoopvol**, door alle mooie en goede dingen die wij zien ontstaan in onze buurten, dorpen, wijken, verenigingen, scholen, kerken en bedrijven. Ontwikkelingen die ons hoop geven. Ontwikkelingen die ruimte (moeten) krijgen. Noardeast-Fryslân heeft een bescheiden, zorgvuldige en betrouwbare overheid nodig. Een lokale overheid, die inwoners de gelegenheid geeft om zich te ontplooiën en onze lokale gemeenschappen te laten bloeien.

Hoopvol, maar ook realistisch.

Ook willen we **realistisch** zijn, omdat verbetering van zaken niet vanzelf tot stand komt. Mensen krijgen soms kracht om boven zichzelf uit te stijgen, maar kunnen tegelijkertijd soms onverwacht geestelijk of lichamelijk kwetsbaar zijn. Soms dreigen mensen buiten de boot te vallen. In ons streven naar een zinvol en prettig leven, is het van belang naar elkaar te blijven omzien. De overheid biedt hierbij een vangnet. Er is naast ruimte om te bloeien ook **bescherming** nodig. Bescherming van wat kwetsbaar is. Voor onze inwoners en voor onze leefomgeving!

De ChristenUnie zoekt in Noardeast-Fryslân naar een balans tussen **ruimte geven** aan positieve ontwikkelingen en **bescherming van** wat kwetsbaar is of bedreigd wordt. In dit programma vertellen we u waar we ruimte aan willen geven, en wat we willen beschermen.

Dit willen we, uitgaand van een positief mens- en maatschappijbeeld, vooral ook **samen** doen. Een samenspel tussen inwoners, verenigingen, bedrijven en overheid. We proberen onze bijdragen te leveren overeenkomstig dat wat de Bijbel ons leert. Zorg voor zwakkeren en liefde voor de naasten zijn daarbij onze belangrijke uitgangspunten. We hopen dat u zich in veel punten herkent!

ChristenUnie Noardeast-Fryslân, lokale partij midden in de samenleving

Breng op 18 maart 2026 uw stem uit op een van de kandidaten van de kieslijst van de ChristenUnie Noardeast-Fryslân en draag daarmee bij aan een gemeentebestuur dat, geïnspireerd door de Bijbel, met hoop, realisme, betrouwbaarheid en zorgvuldigheid richting geeft aan de toekomst van onze gemeente.

“Opstaan voor het Goede”

Inhoudsopgave

	Woord vooraf	2
	Inhoudsopgave	3
1.	Inleiding	4
1.1	De kracht van mensen samen	4
1.2	Uitgangspunten voor samen	4
1.3	Geen beloften, maar ambities	4
1.4	Een duurzame toekomst in een open landschap	4
2.	De menselijke maat in Noardeast Fryslân	5
2.1	Met elkaar verantwoordelijk	5
2.2	Kernen, wijken en het platteland	5
2.3	Een veilige samenleving	5
2.4	Aanpak overlast drugs- en drankmisbruik	5
2.5	Een gezonde financiële koers en daadkrachtige organisatie	6
3.	Toekomst voor de samenleving:	6
3.1	Toekomst voor gezinnen	6
3.2	Toekomst voor onderwijs & ontwikkeling	7
3.3	Toekomst voor sport, cultuur en kunst	8
4.	Samenleving: iedereen is welkom en telt mee!	8
4.1	Samen zorgen voor elkaar	8
4.2	Samen tegen armoede	9
4.3	Samen in de mantelzorg	9
4.4	Samen voor senioren	9
4.5	Samen voor mensen met een beperking	10
4.6	Samen voor en met de vrijwilligers	10
4.7	Samen voor vluchtelingen	10
4.8	Samen weerbaar	11
5.	Werk, bedrijfsleven en recreatie	11
5.1	Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven	11
5.2	Lokale ondernemers; sterke detailhandel	11
5.3	Toerisme en recreatie	12
5.4	Noardeast-Fryslân: sterke economische regio	12
6.	Wonen en omgeving	13
6.1	Een prettige woon- en leefomgeving	13
6.2	Schone energie en energiebesparing	13
6.3	Hergebruik materialen en een schone, circulaire, gemeente	14
6.4	Toekomstbestendig waterbeheer	14
6.5	Duurzame agrarische sector	14

1. Inleiding

1.1 De kracht van mensen samen

Wat kan de lokale ChristenUnie Noardeast-Fryslân voor u betekenen? Dat is de manier waarop wij naar politiek kijken. Inleven en luisteren. En pas dan beslissingen nemen. Dat is onze manier van doen. Daarin volgen we het voorbeeld van Jezus Christus uit de Bijbel. Hij was er voor de mensen om hem heen, zonder onderscheid. Hij gaf compassie handen en voeten. In Zijn spoor willen wij er zijn voor de mensen om ons heen.

1.2 Uitgangspunten voor samen

De volgende uitgangspunten zijn richtinggevend bij de keuzes die wij maken.

- De ChristenUnie staat voor een samenleving waarin iedereen meetelt en meedoet.
- Wij streven naar verbinding tussen mensen, door elkaar te respecteren en samen te werken, wonen en recreëren.
- Vertrouwen in de toekomst vraagt om een overtuigende keuze voor de nieuwe generatie. Een gezonde en groene economie is belangrijk. Wij willen dat de schepping wordt beheerd en wordt behouden voor nu en volgende generaties.

1.3 Geen beloften, maar ambities

In dit verkiezingsprogramma staan onze ambities. Dat zijn geen verkiezingsbeloften. Wij doen ons uiterste best om deze ambities te realiseren, maar wij kunnen niets beloven. Wij knokken voor onze ambities en willen andere partijen enthousiast maken voor onze plannen. Ook is er een financieel perspectief waar rekening mee gehouden moet worden.

1.4 Een duurzame toekomst in een open landschap.

We hebben het voorrecht dat we mogen wonen en werken in deze prachtige gemeente, uitgestrekt, met gevarieerde landschappen, karakteristieke kleinere en grotere dorpen en een fraaie regiostad. Ons landschap, ecologische waarden en ook natuurgebieden, als bijvoorbeeld de Waddenzee, zijn kwetsbaar. Het is en blijft in de visie van de ChristenUnie Noardeast-Fryslân een uitdaging die kwaliteiten te bewaren en te versterken.

2. De menselijke maat in Noardeast-Fryslân.

Onze toekomst en die van onze kinderen en jongeren heeft alles te maken met Gods schepping. Welke wereld streven wij na? Welke wereld laten wij na? Wij wonen in een prachtige omgeving. Samen kunnen we ons met de gemeente inzetten de schepping zo goed mogelijk door te geven aan volgende generaties.

Het is daarom van belang dat we ons samen inzetten voor de sociale en economische kant van onze samenleving. Dat is de visie van de ChristenUnie.

2.1 Met elkaar verantwoordelijk

De gemeente geeft inwoners en lokale initiatieven ruimte en vertrouwen. Niet meer regels stellen dan nodig is.

Ambities:

- De gemeente benut (en waardeert) de advies- en inspraakmogelijkheden van maatschappelijke organisaties.
- De gemeente is digitaal goed en veilig bereikbaar met gemakkelijk te vinden producten en diensten. Voor schriftelijke communicatie met de inwoners gebruikt de gemeente eenvoudig Nederlands/Frysk.
- De bereikbaarheid en dienstverlening van de gemeente blijft prioriteit houden.

2.2 Kernen, wijken en het platteland

De ChristenUnie waardeert de eigen identiteit van dorpen ('kernen') en wijken als lokale gemeenschappen. Wij vinden dat de wijken en dorpen vaak goed in staat zijn om zelf keuzes te maken.

Ambities:

- In het kader van de leefbaarheid worden lokale initiatieven vanuit dorpen en wijken gestimuleerd en ondersteund vanuit het dorpen- en wijkenfonds.
- De ChristenUnie wil ook voor de kleinere dorpen voorzieningen dichtbij houden. Draagvlak vanuit de betrokken dorpen zelf is van groot belang.
- De gemeente staat actief -onder andere via de dorpen- en wijkcoördinatoren met de dorpsverenigingen- in verbinding voor ideeën en vragen.

2.3 Een veilige samenleving

De overheid heeft de plicht om inwoners te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Elk dorp of elke wijk heeft voor een veilige samenleving een eigen aanpak met maatwerk nodig en inwoners moeten hierbij een klankbord zijn. Met gemeente en politie werken burgers, winkeliers, scholen en woningcorporaties samen aan een veilige omgeving.

Ook brandveiligheid is een kerntaak van de gemeente binnen een regionale samenwerking. Voor effectieve brandbestrijding dient de brandweer in onze regio voldoende te zijn toegerust.

Ambities:

- Wij vinden het belangrijk dat inwoners gemakkelijk melding kunnen maken van overlast en crimineel gedrag.
- De ChristenUnie vindt de wijkagent belangrijk als aanspreekpunt voor bewoners en als schakel met politie en gemeente om wijkproblemen gericht aan te pakken.

2.4 Aanpak overlast van drugs- en drankmisbruik

Mensen zijn te waardevol om in drugs, drank, gokken of prostitutie zichzelf, hun vrijheid en waardigheid kwijt te raken. De ChristenUnie wil het gebruik van drugs en alcohol actief tegengaan en streng optreden bij overlast. De ChristenUnie is tegenstander van coffeeshops.

Ambities:

- De ChristenUnie is tegen het zelf telen van wiet in Noardeast-Fryslân en is geen voorstander van experimenten vanuit de overheid. Tegen illegale hennepkwekerijen en synthetische drugslaboratoria wordt hard opgetreden. Dit ook in het kader van de veiligheid en ondermijning.
- De ChristenUnie wil dat de gemeente samen met andere partners zich blijvend inzet tegen drugscriminaliteit.
- Drugsgebruik en alcoholmisbruik moet actief en adequaat worden tegengaan en er moet bij overlast streng worden opgetreden. De ChristenUnie is tegen de vestiging van coffeeshops in onze gemeente.

2.5 Een gezonde financiële koers en daadkrachtige organisatie

De gemeente gaat in samenspraak met betrokken inwoners verantwoord om met beschikbare middelen. Structurele uitgaven, zoals voor wegen en onderwijshuisvesting, kunnen worden betaald uit vaste inkomsten. De mogelijkheden om risico's op te vangen zullen gericht moeten zijn op het efficiënt uitvoeren van kerntaken, ook in hun onderling verband. Concreet betekent dit dat op het oog afzonderlijke taken die de gemeente heeft op sociaal gebied, in de openbare ruimte en op het terrein van veiligheid en duurzaamheid met elkaar in verband worden gebracht en elkaar waar mogelijk versterken en gezamenlijk worden opgepakt.

Het is van belang alle (financiële-) risico's in beeld te brengen en te beheersen. Toekomstige generaties willen wij niet opzadelen met de gevolgen van onvoldoende houdbaar financieel beleid. Reserves zullen op niveau moeten blijven om vlot en adequaat te kunnen inspelen op onvoorziene grote ontwikkelingen die geld kosten.

Ambities:

- De gemeente als ambtelijke organisatie moet blijven werken aan doelgerichtheid en efficiëntie, maar ook aan betrouwbaarheid en zorgvuldigheid naar onze burgers. Rekenkameronderzoeken kunnen daarbij behulpzaam zijn.
- Bij het verdelen van de beschikbare variabele uitgaven wordt rekening gehouden met een evenredige/eerlijke verdeling tussen Dokkum en de 52 dorpen.
- De lokale lastendruk stijgt niet meer dan de inflatiecorrectie.
- Kritisch zijn op grootschalige projecten en de financiële haalbaarheid van die projecten door in de verkenningsfase het tijdig in beeld brengen van risico's, kosten en opbrengsten. Grote projecten worden zoveel als mogelijk in beheersbare en uitvoerbare kleinere deelprojecten opgesplitst.

3. Toekomst voor de samenleving

Uitgangspunt van de ChristenUnie is dat elk mens waardevol is en dat die waarde niet afhangt van prestaties, gezondheid, seksuele geaardheid, afkomst, leeftijd, gewenstheid of geluk. Al het leven, in gaafheid en gebrokenheid, verdient het om tot bloei te komen, om mee te doen, om te worden beschermd en om zorg te ontvangen als dat nodig is. Als ChristenUnie zijn wij navolgers van Christus. Jezus geeft ons de opdracht: "Heb God lief boven alles en je naaste als jezelf". Een opdracht die wij van harte na willen volgen! Want ieder mens is kostbaar en een waardevol Godsgeschenk. Ieder mens is een naaste om lief te hebben. Hieronder is een aantal aspecten van samenleven uitgewerkt. Ook in andere delen van dit verkiezingsprogramma komt dit aan de orde.

3.1. Toekomst voor gezinnen

Er wonen in de gemeente Noardeast-Fryslân veel kinderen en jongeren. Voor hen ligt een mooie toekomst in het verschiet. Helaas is dat niet vanzelfsprekend. Het is goed als de gemeente inzet op veiligheid in gezinnen. De combinatie van sterke en liefdevolle gezinnen en goed onderwijs draagt bij aan een mooie toekomst van onze kinderen. Gezinnen in wat

voor samenstelling dan ook zijn van grote waarde voor de samenleving. Het zijn de belangrijkste verbanden waar normen en waarden worden aangeleerd en waar onderlinge zorg wordt verleend. Het gezin moet een veilige plaats zijn waar kinderen op kunnen groeien tot stabiele, betrokken volwassenen. We zien dat gezinnen onder toenemende druk komen te staan in de huidige samenleving. Dit zien we terug in de forse toename en de complexiteit van de jeugdhulp en daarmee ook de maatschappelijke kosten. Gezinnen verdienen dan ook goede ondersteuning van de overheid met respect voor de eigen verantwoordelijkheid. Vooral door voorwaarden te scheppen voor een goede en veilige situatie voor kinderen om in op te groeien.

De ChristenUnie wil werken aan acceptatie en herwaardering van de waarde van het gezin als hoeksteen van de samenleving. Het gezin is van grote waarde voor de samenleving; het draagt de samenleving door de opvoeding, verzorging en socialisatie van burgers en vormt haar meest waardevolle sociaal kapitaal. Het behoud van dit kapitaal is een verantwoordelijkheid van de gezinnen. Wij brengen het gesprek over de waardering van het gezin en de gedeelde verantwoordelijkheid van de zorg voor elkaar op gang door dit uit te dragen in de communicatie van de gemeente.

Ambities

- De gemeente zorgt voor een ruim laagdrempelig en financieel toegankelijk aanbod van opvoedondersteuning. Daar waar nodig wordt actief ondersteuning aangeboden aan gezinnen. Het is voor ons vanzelfsprekend dat zorg aansluit bij de identiteit van het gezin.
- De ChristenUnie stimuleert en promoot maatregelen die de balans tussen arbeid en gezin bevorderen.
- Armoede of schulden leggen grote druk op gezinnen en de ontwikkeling van kinderen. Gezinnen rond de armoedegrens worden ondersteund en er wordt actief budgetbeheer aangeboden ter voorkoming van verdere schulden.
- Kijk bij hulpvraag van een gezinslid integraal naar het gezin als geheel.
- Inkoop van jeugdhulp gebeurt niet alleen op prijs, maar ook op kwaliteit en aansluiting bij identiteit.

3.2 Toekomst voor onderwijs en ontwikkeling

Het onderwijs dat je geeft is bepalend voor het land dat je bouwt. Onderwijs biedt kansen en perspectief. Onze gemeente heeft dankzij onderwijsvrijheid een grote diversiteit aan scholen. Ouders kunnen kiezen voor het onderwijs dat aansluit bij de opvoeding en levensovertuiging. De ChristenUnie staat voor de vrijheid van onderwijs. Ieder kind is anders, gemiddelde kinderen bestaan niet, ieder kind is uniek. Iedereen heeft het recht om zijn of haar talenten te ontwikkelen. Ouders moeten kunnen kiezen voor een school die aansluit bij hun eigen levensovertuiging. De ChristenUnie Noardeast-Fryslân zet zich daarom in voor christelijk onderwijs.

Ambities:

- We willen dat het christelijk onderwijs naast het lokaal openbaar onderwijs bereikbaar blijft voor alle kinderen in onze gemeente.
- De gemeente is verantwoordelijk voor veiligheid en duurzaamheid in schoolgebouwen.
- De gemeente stimuleert het bedrijfsleven om zich samen met het onderwijs actief in te zetten voor een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt.
- Trijetaligens. Yn de gemeente wurdt op tal fan skoallen wurke oan de trijetaligens: der is plak foar it Nederlânsk as rykstaal, it Frysk as eigen taal en twadde rykstaal en it Ingelsk as tredde taal. Benammen de Fryske taal sil yn dit talespul ekstra omtinken hawwe moatte. It is in wêzentlik ûnderdiel fan de identiteit fan Fryslân en it Fryske folk. As ChristenUnie wolle wy dit stypje troch besteande inisjatieven (lyk as 'Jou in bern in boek') fierder út te bouwen en nije ideeën te stimulearjen.

- In het Saksische taalgebied in onze gemeente wordt zoveel als mogelijk in het onderwijs gebruik gemaakt van Groningse taalprogramma's en onderwijsconcepten, o.a. gestimuleerd door "Het hoes van de Grunneger taal".

3.3 Toekomst voor sport, cultuur en kunst

Sport brengt mensen in beweging. Het brengt mensen samen en leert om respectvol met elkaar om te gaan. Samen sporten en bewegen voorkomt gezondheidsproblemen en bevordert het welzijn en de "mienskipssin".

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat mensen zich kunnen uitdrukken in muziek, theater, dans, creativiteit of op een andere manier. Dat draagt bij aan hun individuele ontwikkeling. Evenementen zijn van groot belang in onze dorps-, stads-, en plattelandscultuur. Oranjeverenigingen, middenstands- en ondernemersverenigingen spelen hierbij een belangrijke rol, maar ook inwoners kunnen -gefaciliteerd door de gemeente- evenementen zoals kleinschalige festivals organiseren. In de visie van de ChristenUnie moeten sport, cultuur en kunst voor iedereen bereikbaar en betaalbaar zijn.

Ambities:

- De gemeente houdt beoefening van sport, cultuur en kunst bereikbaar en betaalbaar voor iedereen en faciliteert dit.
- De gemeente heeft oog voor de behoefte van sportclubs en stimuleert zonodig clustering om voorzieningen toekomstbestendig te maken.
- Wij pleiten ervoor om een alcoholconvenant te realiseren tussen gemeente en sportverenigingen om alcoholgebruik van jeugdige sporters tegen te gaan en alcoholmisbruik te voorkomen.
- De gemeente denkt met initiatiefnemers van evenementen mee. Ook helpt en adviseert de gemeente proactief bij soms ingewikkelde vergunningprocedures voor evenementen.
- Cultuur legt de verbinding tussen verleden, heden en toekomst. Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de lokale en regionale geschiedenis is daarbij van groot belang. Musea en archieven vervullen hierbij een belangrijke rol.
- De bibliotheken zijn van groot belang voor het lees- en mediaonderwijs aan kinderen en voor bredere doelgroepen en moeten laagdrempelig zijn voor o.a. laag geletterden.
- De Fryske taal sil ekstra omtinken hawwe moatte. It is in wêzentlik ûnderdiel fan de identiteit fan Fryslân en it Fryske folk. As ChristenUnie wolle wy dit stypje troch besteande inisjatieven fierder út te bouwen en nije ideeën te stimulearjen. Dit is yn gearwurking mei û.o. de Provinsje Fryslân.'
-

4. Samenleving: Iedereen telt mee

4.1 Samen zorgen voor elkaar

De gemeente Noardeast-Fryslân kenmerkt zich door een grote betrokkenheid van inwoners. De ChristenUnie vindt het hartverwarmend dat zoveel inwoners zich inzetten voor een mooiere samenleving. Kijk naar al het vrijwilligerswerk en allerlei vormen van mantelzorg. Wij vinden het van groot belang dat de gemeente vrijwilligers en mantelzorgers ondersteunt waar mogelijk. Kerken hebben een belangrijke functie in de samenleving. Daarvoor krijgen zij veel erkenning. Kerken worden soms wel de grootste vrijwilligersorganisatie van het land genoemd. Belangrijk voor de sociale samenhang.

Ambities:

- Inwoners met dreigende schulden voorlichten en begeleiden om problemen als huisuitzetting en/of dakloosheid te voorkomen. Hoewel wij het liefst een samenleving

zouden zien waarin voedselbanken en noodhulp niet nodig zijn, zijn wij dankbaar voor het kostbare werk dat zij doen. Ook zij mogen waar nodig op facilitaire steun van de gemeente rekenen.

- Voorkomen van verslaving aan alcohol en drugs is beter dan genezen. Hier moet de nadruk liggen op preventie en voorlichting. Scholen worden actief betrokken door lesprogramma's gericht op preventie.

4.2 Samen tegen armoede

Onze gemeente heeft bijna het laagste gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking in Nederland. Dat maakt de kans op armoede reëel. We zijn een risicogebied. Armoede komt voor onder veel verschillende groepen. Dit heeft vaak sociaal isolement tot gevolg. Ook voor kinderen. De ChristenUnie vindt dat de gemeente kan bijdragen aan de hulp aan mensen in armoedesituaties.

Ambities:

- De gemeente kijkt kritisch naar het eigen gedrag als schuldeiser.
- De toegang tot preventief budgetbeheer voor kwetsbare groepen wordt zo laagdrempelig mogelijk gemaakt.
- De gemeentelijke website biedt specifieke, duidelijke en gemakkelijk toegankelijke informatie over hulp bij financiële nood.
- Burgerinitiatieven gericht op armoede krijgen steun vanuit de gemeente.

4.3 Mantelzorg

Er zijn steeds meer mensen die mantelzorg verlenen. Het gaat daarbij niet alleen om hulpbehoevende familieleden, maar ook om buren en bekenden. In onze participatiesamenleving moeten mensen aandacht en zorg eerst zoeken in hun omgeving. Het verlenen van mantelzorg kan enorm zwaar zijn. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat deze mensen van tijd tot tijd ontlast worden van hun taken. Onze bijzondere zorg gaat uit naar jonge mantelzorgers. Het is van groot belang dat de gemeente in kaart brengt wie dit zijn en hoe ze ontlast kunnen worden.

Ambities:

- De gemeente blijft inzetten op de ontwikkeling van een ruim aanbod in mantelzorgondersteuning.
- De ChristenUnie zet in op respijtzorg (vervangende zorg) en ondersteuning van zowel jongere als oudere mantelzorgers.
- Ontmoetingsbijeenkomsten voor mantelzorgers worden gestimuleerd. Er wordt geld vrijgemaakt voor het trainen van mantelzorgers. Deze trainingen zijn gericht op de problematiek in het gezin en op de vaardigheden van de mantelzorger.
- De ChristenUnie stimuleert en koestert mantelzorgers & vrijwilligers.

4.4 Samen voor senioren

Wij geloven in een samenleving waarin jong én oud zich gezien en gewaardeerd voelen. Een samenleving waarin iedereen meedoet- ook als je ouder wordt. Ouder worden betekent namelijk niet dat je een "voltooid leven" hebt, maar dat er een waardevolle derde levensfase aanbreekt. Wij willen een samenleving waarin ouderen zo veel en zo lang mogelijk zelf de regie hebben. Gewaardeerd worden om wie ze zijn, goede zorg en liefdevolle aandacht krijgen en een plek hebben die zij met recht thuis kunnen noemen.

Ambities:

- De gemeente ondersteunt ouderen actief d.m.v. seniorenvoorlichting waarin ouderen worden geïnformeerd over het zorgaanbod, de voorzieningen, de ondersteunende diensten en organisaties binnen onze gemeente.

- Zingeving wordt bij gesprekken met ouderen met een zorgvraag een bespreekbaar onderwerp, zo nodig maakt de gemeente hiervoor gebruik van deskundigheid van kerken of andere organisaties.
- De gemeente stimuleert en activeert (vrijwilligers)organisaties die eenzaamheid onder ouderen tegengaan en betreft deze organisaties bij het lokale ouderenbeleid.
- Maak meer ruimte voor passende woonvormen. Stimuleer initiatieven waar mensen in huiselijke en vertrouwde sfeer kunnen genieten van hun oude dag, zoals generatiewoningen en kleinschalige woonconcepten voor ouderen.
- De gemeente communiceert digitaal op een begrijpelijke manier. Ook blijft schriftelijke communicatie voorhanden en wordt daar waar nodig mondeling toegelicht.

4.5 Samen voor mensen met een beperking

Mensen met een beperking moeten mee kunnen doen. Ook daarvoor wil de ChristenUnie zich inzetten.

Ambities:

- De gemeente zorgt ervoor dat (gemeentelijke) evenementen toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking.
- De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners.
- De openbare ruimte en het openbaar vervoer worden op zo'n manier ingericht dat mensen met een beperking zich thuis voelen in hun omgeving en zich er zelfstandig kunnen redden.

4.6 Samen voor en met vrijwilligers

De gemeente Noardeast-Fryslân kent vele vrijwilligers. Vrijwilligers zijn van onschatbare waarde voor onze samenleving. Daarom is het in onze visie nodig dat de gemeente vrijwilligers een belangrijke steun in de rug geeft. Niet moeilijker maken door bureaucratie en allerlei regels. Dat geldt bijvoorbeeld voor het doen van vrijwilligerswerk naast een uitkering, maar ook voor het geven van mantelzorg naast een baan en het activeren van statushouders door middel van vrijwilligerswerk.

Ambities:

- Vrijwilligers zijn goud waard voor de samenleving. De gemeente zoekt voortdurend naar manieren om hen te waarderen.
- Vrijwilligersorganisaties worden waar nodig ondersteund bij werving en selectie van nieuwe vrijwilligers.

4.7 Samen voor vluchtelingen

Elke gemeente in Nederland is verplicht elk jaar een aantal vluchtelingen te huisvesten die een verblijfsvergunning hebben gekregen. Zij hebben huis en haard verlaten om ergens anders een veilig thuis te vinden. Het is belangrijk dat zij zo snel mogelijk integreren en zich de Nederlandse waarden en normen eigen maken. Er mag van hen verwacht worden dat zij daarbij hun beste beentje voorzetten. Zij moeten snel de Nederlandse taal leren. Dat lukt beter als zij ingezet worden in de samenleving en bijvoorbeeld via (vrijwilligers-)werk meedoen in de maatschappij. Initiatieven vanuit de samenleving om dat te stimuleren, mogen rekenen op steun van de gemeente.

Ambities:

- De gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het huisvesten van vluchtelingen/ontheemden.
- De gemeente moet de taakstelling voor huisvesting van statushouders halen, maar moet daarbij ook bewaken dat dit niet tot verdringing op de huizenmarkt leidt. Indien nodig worden er extra (tijdelijke) woningen of alternatieve woonvormen gerealiseerd.

4.8 Samen weerbaar

De wereld waarin wij leven verandert snel. Vrede lijkt niet vanzelfspreken meer. Daarom is het van belang dat de gemeenten voorbereid is op crisissituaties. Denk hierbij aan schuil-/opvanglocaties, waterpunten en andere noodvoorzieningen. Ook moet de gemeente de zelfredzaamheid van haar burgers bevorderen in dergelijke dreigende situaties.

5. Werk, bedrijfsleven en recreatie

De ChristenUnie Noardeast-Fryslân is enthousiast over de vele lokale initiatieven die worden ontwikkeld om de bedrijvigheid en het toerisme te bevorderen. De ChristenUnie zet zich in om deze initiatieven te stimuleren en werkgelegenheid te versterken.

De openbare ruimte is van ons allemaal. Vanouds beheert de gemeente de ruimte maar dat kan ook heel goed in overleg en in samenwerking met ondernemers en de inwoners. Het versterkt de sociale samenhang, de betrokkenheid en het verantwoordelijkheidsgevoel voor de omgeving.

5.1 Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven

Bereikbaarheid is voor alle bedrijven van groot belang. De gemeente moet daarom zorgen voor een goed onderhouden wegennet. We zullen ook moeten zorgen voor voldoende beschikbare bedrijventerreinen, plekken waar nieuwe bedrijven zich kunnen vestigen en waar voldoende stroomcapaciteit beschikbaar is/komt.

Ambities:

- Herbestemming van vrijkomende winkelpanden, bedrijfspanden en agrarische bedrijfsgebouwen actief bevorderen, zoals bijvoorbeeld voor realisatie van recreatieve verblijfsaccommodatie of wonen.
- Strategische regionale samenwerking in de regio met Dantumadiel, Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen en de eilanden Schiermonnikoog en Ameland is van vitaal belang voor versterking van de kwetsbare sociaal economische structuur binnen de regio Noord-Nederland.
- Binnen de Lauwersmeer Regio wordt ook aan de samenwerking met de overheden aan de Groninger kant van het Lauwersmeer de komende periode opnieuw vorm en inhoud gegeven.
 - a. Samen bouwen aan het verder versterken van de gezamenlijke zeehaven in Lauwersoog voor werkgelegenheid, leefbaarheid en recreatie.
 - b. Recreatieve ontwikkelingen binnen Nationaal Park Lauwersmeer worden in samenwerking met beide provincies verbonden
- De gemeente zet in op behoud en versterking van (openbaar) vervoerverbindingen met Leeuwarden, Drachten en Groningen. Behoud van uitstekende verbindingen van het Openbaar Vervoer naar de treinstations te Veenwouden en Buitenpost is van groot belang.
- Inzet op een sterk verbeterde ontsluiting van lokale bedrijventerrein bij o.a. Kollum (Jumaheerd - oostelijke rondweg Kollum), Dokkum (Betterwird - westelijke rondweg Dokkum) in overleg met de provincie.
- Er is in de gehele gemeente en met name op (te ontwikkelen) bedrijventerreinen voldoende stroomcapaciteit voorhanden in de vorm van b.v. een tweede verdeelstation.

5.2 Lokale ondernemers, sterke detailhandel

Lokale ondernemers en bedrijven zijn belangrijk voor onze gemeenschap. Ze zorgen niet alleen voor werkgelegenheid en brood op de plank. Ondernemers en bedrijven dragen ook bij aan de leefbaarheid en sociale samenhang. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de organisatie van

evenementen en de sponsoring van sportverenigingen. De detailhandel bepaalt de sfeer in de winkelcentra. Het is de plek waar mensen elkaar tegenkomen en waar gezelligheid te vinden is. Het is een bijzonder voorrecht om dicht bij huis alles te kunnen kopen wat je nodig hebt.

Ambities:

- De ChristenUnie roept het bedrijfsleven op om actief te zijn op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. We denken daarbij aan actieve deelname aan werkervarings- en reïntegratieprojecten. De gemeentelijke organisatie dient hier een voorbeeldfunctie te vervullen.
- Vanuit het christelijk geloof pleiten wij voor het behoud van de zondagsrust in onze gemeente. De zondag als rustdag is als een oase in onze hectische samenleving. Voor christenen en niet-christenen is het heilzaam om een ritme van werken en ontspanning te hebben. De huidige regels over zondagopenstelling van winkels worden niet gewijzigd.
- Daar waar nodig zijn goede en betaalbare parkeervoorzieningen voorhanden.
- De ChristenUnie is voor reconstructie van het centrum van Kollum.
- Inkoop en aanbestedingen van de gemeente gebeuren binnen aanbestedingsregels zoveel als mogelijk lokaal.

5.3 Toerisme en recreatie

Wij geloven dat wij mogen genieten van de schepping. Onze uitgestrekte Waddenzee-gemeente biedt de rustzoekende recreant en de liefhebber van cultuur een rijke verscheidenheid aan mogelijkheden, fietsen, wandelen. *Noardeast-Fryslân* heeft een uitgestrekte Waddenzee-kust met landinwaarts fraaie terpdorpen en de historische binnenstad van Dokkum.

Ambities:

- De ChristenUnie wil de toeristisch-recreatieve mogelijkheden van *Noardeast-Fryslân* versterken.
- Versterken van aantrekkelijke wandel- en fietsroutes in en buiten de dorpen.
- Promotie van recreatie en evenementen in onze gemeente.
- Inzetten op het versterken van de recreatieve voorzieningen langs de Waddenkust.

5.4 Noardeast-Fryslân: sterke economische regio

Een bloeiende economie zorgt voor een leefbare en vitale omgeving waar het goed wonen en werken is. Ondernemerschap en innovatie spelen een grote rol. In de regio zijn van oudsher de agrarische sector en de maakindustrie (in het bijzonder metaal) en bouwnijverheid sterk aanwezig. Dit zijn stuwende en innovatieve sectoren in de regio. Ondernemers in de regio zien kansen om hun bedrijf en daarmee de regio ook in de toekomst te laten floreren.

Ambities:

Lerend ondernemerschap

- Op verschillende manieren wordt kennisdeling tussen ondernemers gestimuleerd en gefaciliteerd om het ondernemerschap in de regio te versterken. Met mini-masters, *webinars* en kennisbijeenkomsten wordt geïnvesteerd in kennisnetwerken en kennisverspreiding. Met versnellingsstafels worden ondernemers ondersteund om een innovatief idee door te ontwikkelen naar een businessplan.

Economische en ecologische versterking landbouw

- *Noardeast-Fryslân* speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling van een ecologisch/biologisch verantwoorde agrarische sector. Verbinding tussen alle belanghebbende partijen is van groot belang (ook internationaal) en wordt zo nodig door de gemeente ondersteund.

- Wij zien het belang van de bedrijvencontactfunctionaris en pleiten voor behoud *van deze activiteiten*.

6. Wonen en Omgeving

6.1. Een prettige woon- en leefomgeving

Als aantrekkelijke woonregio zal de gemeente Noardeast-Fryslân zich in samenwerking met andere gemeenten en woningcorporatie(s) veel sterker kunnen profileren in Noord-Nederland, waarbij het oostelijke deel van onze gemeente zich ook oriënteert op de stad Groningen. De ChristenUnie wil, met rijk en provincie, nagaan op welke manier een bijdrage kan worden geleverd aan het oplossen van de woningnood die op dit moment bestaat.

Ambities:

- De ChristenUnie wil dat onze regio meer perspectief gaat bieden aan jongeren en ouderen. Dat betekent dat de ChristenUnie betaalbare (koop- en/of huur-) woningen belangrijk vindt.
- In bestemmingsplannen zoveel als mogelijk sociale huurwoningen bouwen (streef naar minimaal 25% sociale huurwoningen).
- Groene buffers rond dorpen en de stad en vergroening van dorpen en wijken, gebaseerd op de uitgangspunten van onze eigen “landschapsbiografie Noardeast-Fryslân”.
- Bij bouwplannen wordt zo veel mogelijk gekeken naar inbreiding van plannen in dorps- en stadskernen in plaats van naar uitbreiding. Voorkomen moet worden dat schaarse gronden onnodig worden gebruikt terwijl er terreinen braak liggen of delen verpauperen.

6.2 Schone energie en energiebesparing

Schone en duurzame energie is belangrijk voor de toekomst. Daaraan moeten wij allemaal onze bijdrage leveren door minder energie te verbruiken (consuminderen) en zoveel mogelijk energie opwekken met natuurlijke hulpbronnen. Er is op dit gebied veel in beweging. Naast zonne- en windenergie is aandacht voor waterstof als vervanger van aardgas belangrijk.

Ambities:

- Lokale energiecoöperaties en lokale energieoplossingen worden ondersteund en gefaciliteerd.
- Het mogelijk maken van landschappelijk inpasbare kleinschalige moderne windturbines voor lokale coöperaties en/of inwoners.
- Energiecoaches helpen mensen hun energieverbruik inzichtelijk te maken en te verminderen.
- Initiatieven op het gebied van waterstof worden gestimuleerd, gevolgd en daar waar mogelijk toegepast.
- Lichtvervuiling willen we zo veel mogelijk tegengaan. We hechten grote waarde aan het Dark Sky Park in onze gemeente.
- De ChristenUnie is voorstander van toepassing van zonne-energie. De ChristenUnie is tegen het gebruik van goede landbouwgronden en natuurgebieden voor dit doel.
- Binnen de gemeente wordt op verschillende locaties aardgas gewonnen. De bezorgdheid over de gevolgen van gaswinning is groot. De ChristenUnie zal zich inzetten voor de volgende zaken:
 - bestaande gaswinning te laten beëindigen
 - nieuwe gaswinning niet toe te staan
 - geen vergunning voor fracking (schaliegaswinning) af te geven in verband met gebruik chemicaliën in de diepe ondergrond

- een goede compensatieregeling in geval van schade door gaswinning, waarbij de omgekeerde bewijslast van toepassing dient te zijn
- Opslag van restafval van kernenergie in lokale zoutkoepels zijn een grote risicofactor voor het gebied en om die reden onbespreekbaar.

6.3 Hergebruik materialen (van afval naar grondstof = VANG)

Minder afval (reststoffen) produceren is goed voor het milieu. Daarnaast moeten we ook veel meer reststoffen gaan hergebruiken. Zo worden grondstoffen en energie bespaard. Het meeste overtollige restafval wordt gestort in de grijze containers. Deze hoeveelheid moet fors teruggebracht worden om aan zogenaamde VANG doelstellingen te voldoen en te voorkomen dat door te weinig afvalscheiden de afvalstoffentarieven worden verhoogd.

Ambities:

- Particuliere initiatieven met betrekking tot het zorgvuldig hergebruik van afvalstoffen worden ondersteund en/of gefaciliteerd.
- Vrijwilligersgroepen inzetten om dorpen, wijken en buitengebied langs openbare paden en wegen schoon te houden van zwerfafval.
- Het bevorderen van een betere bewustwording over de negatieve gevolgen van zwerfvuil.
- Initiatieven van bedrijven die elkaars reststoffen als grondstoffen kunnen benutten worden gestimuleerd en gesteund.
- Starten bewustwordingscampagnes voor inwoners over de voordelen van afvalscheiding voor mens en milieu.
- Invoering blauwe afvalcontainer in de gehele gemeente om zodoende het papier beter te kunnen scheiden van de andere afvalstromen.
- Scheiding van afval moet ook mogelijk worden bij appartementen in de gemeente. Dit moet worden opgenomen in de afvalverordening.

6.4 Toekomstbestendig waterbeheer

Hoe gaan wij om met regenwater? Het is in onze visie noodzakelijk dat de gemeente, samen met haar inwoners, een plan ontwikkelt voor een toekomstbestendig waterbeheer systeem.

Ambities:

- Er wordt zoveel mogelijk ingezet op een gescheiden afvoer van riool- en regenwater.
- Onderzoek naar meer regenwaterbergingen.
- De gemeente stimuleert de aanleg van groene daken.
- Bij nieuwbouwprojecten wordt regenwater hergebruikt.
- Inwoners hebben een belangrijke rol als het gaat om waterberging. De gemeente werkt aan bewustwording op dit punt, bijvoorbeeld door een bredere publiekscampagne en het gereduceerd blijven aanbieden van regentonnen.

6.5 Een duurzame agrarische sector

De agrarische sector is één van de belangrijkste pijlers voor de vorming en het beheer van ons landschap en onze leefomgeving. We zijn ons ervan bewust dat dit soms ook een bedreiging kan zijn voor diezelfde leefomgeving. Dat vraagt om een goed samenspel tussen agrariërs en de gemeente. In dat samenspel moeten we zoeken naar wat kan. Niet naar wat niet kan. De ChristenUnie is trots op de agrarische sector.

Ambities:

- De agrarische sector moet de ruimte krijgen om zich duurzaam en innovatief te ontwikkelen en te verbreden.
- Natuurinclusieve landbouw wordt gestimuleerd.

- Er moet vervolgonderzoek komen naar het gebruik van pesticiden die schadelijk zijn voor mens en natuur, en waar nodig moeten vervolgmaatregelen worden afgesproken. Waar mogelijk moet dit op provinciaal/landelijk niveau worden opgepakt
- Daken van bedrijfsgebouwen zo veel mogelijk voorzien van zonnepanelen.
- Het aanleggen van natuurvriendelijke wei-, sloot- en akkerranden wordt zo veel als mogelijk gestimuleerd en zo mogelijk gefaciliteerd.

Breng op 18 maart 2026 uw stem uit op een van de kandidaten van de kieslijst van de ChristenUnie Noardeast-Fryslân en draag daarmee bij aan een gemeentebestuur dat, geïnspireerd door de Bijbel, met hoop, realisme, betrouwbaarheid en zorgvuldigheid richting geeft aan de toekomst van onze gemeente.

“Geloven in Toekomst!”